

ЛАНДШАФТНИЙ ДИЗАЙН В СТРУКТУРІ БАГАТОКВАРТИРНОЇ ЖИТЛОВОЇ ЗАБУДОВИ

Вахніченко О. В.,

к арх., доцент,

vahnichenko@odaba.edu.ua, ORCID: 0000-0002-1244-8852

Одеська державна академія будівництва та архітектури

Анотація. У статті розглянуто особливості формування ландшафтного дизайну в сучасному житловому середовищі. Виявлено взаємозв'язок архітектурно-ландшафтного планування житлової забудови та окремих елементів ландшафтного дизайну. Ландшафтні зони у структурі житлової забудови розглядаються в якості структуроутворюючих елементів в системі відкритих просторів. Зазначено, що комфортність житлового середовища формується за рахунок комплексного підходу в проектуванні, де житловий будинок та відкритий простір створюють єдине функціональне поле та композиційну цілісність. У статті розглядається вітчизняний та зарубіжний досвід проектування ландшафтних просторів житлових кварталів.

Ключові слова: ландшафтний дизайн, середовище, види забудови, малі архітектурні форми, озеленення, геопластика, житловий квартал.

Вступ. Сучасна багатоквартирна забудова відрізняється особливим індивідуальним підходом в формуванні оточуючого середовища, тобто прибудинкової території, яка є невід'ємною частиною її структури. Для створення якісного житлового середовища необхідно витримувати баланс забудови та відкритих просторів, оскільки від цього залежить загальний комфорт. Все частіше у вітчизняній практиці можна зустріти детально продуманий ландшафтний дизайн для житлових комплексів та кварталів, що демонструє позитивну тенденцію у проєктній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи ландшафтно-архітектури та дизайну викладені у праці Дж. О. Саймондса. Серед вітчизняних науковців тенденції формування ландшафтно-архітектури висвітлені у роботах І.В. Ладигіної, Н.Г. Дубіної [1,2], питання ландшафтного дизайну в архітектурному середовищі були розглянуті В. О. Тимохіним, Н. М. Шебек [3], огляд питань благоустрою житлових територій при реконструкції розглянуто в роботі С. Соколан, Л.В. Кучеренко. Сучасні тенденції благоустрою прибудинкової території та проектування багатоповерхового житла розглянуті в роботах І.В. Потапчук.

Постановка завдання. В даному дослідженні розкривається питання формування комфортного житлового середовища засобами ландшафтного дизайну. Метою роботи є виявлення взаємозв'язку планувальних характеристик житлового середовища та ландшафтного простору, виявлення сучасних підходів в проектуванні відкритих прибудинкових просторів.

Основний матеріал і результати. Розглядаючи селищні території міста з точки зору архітектурно-ландшафтного планування враховують особливості характеру забудови, нормативні вимоги та природно-кліматичні умови.

В структурі селищних територій розрізняють наступні типи ландшафтних зон:

- парки, сади та сквери, в яких домінуючу роль відіграють природні характеристики ландшафтних просторів;
- локальні житлові та громадські центри, в яких головуючу роль грають штучні елементи ландшафтного простору;

- ландшафтні простори вздовж вулиць та шляхів інженерних комунікацій.

Ландшафтні зони у структурі житлової забудови виступають в якості структуроутворюючих елементів в системі відкритих просторів. Вони формуються на основі різних композиційних прийомів: лінійні, радіальні, концентричні та комбіновані [1].

Ландшафтний дизайн, що є невід'ємною складовою ландшафтної архітектури, безпосередньо взаємодіє з житловою забудовою, створюючи цілісну композицію та поєднуючи елементи забудови між собою. Він повинен підкреслювати особливості архітектурних об'єктів та створювати умови для комфортного проживання. Тому ландшафтний дизайн є важливою складовою сучасного житлового середовища. Його необхідно розроблювати ще на стадії генерального плану, оскільки планувальні рішення напряму пов'язані з організацією громадських зон в забудові.

Комфортність житлового середовища формується не лише за рахунок якісно спроектованих будинків, а й оточуючим середовищем. Простір двору по-різному сприймається в залежності від виду житлової забудови. По суті, структура кварталу або житлового комплексу задає відправну точку для середовища в цілому. І в залежності від умов необхідно підбирати такі прийоми ландшафтного дизайну, що будуть максимально ефективно проявлятися в конкретних умовах. Ландшафтний простір житлового середовища – це, в першу чергу, створення комфортного середовища для проживання та дозвілля для всіх верств населення, забезпечення мешканців всіма необхідними складовими для колективної та індивідуальної діяльності.

Елементи ландшафтного дизайну виступають в якості простороутворюючих компонентів. Озеленення різних типів займає найбільший відсоток прибудинкової території, малі архітектурні форми є складовими різних функціональних зон і є в основному утилітарними об'єктами, які забезпечують потреби мешканців, використання геопластики направлено на урізноманітнення середовища, як функціональне, так і декоративне.

Розглядаючи різні види житлової забудови, слід зауважити, що планувальна організація буде впливати на застосування тих чи інших прийомів ландшафтного дизайну, по-різному розкривати характеристики середовища. Замкненість чи відкритість дворового простору спливають на візуальне сприйняття.

У просторі периметральної забудови, яка по суті є замкненим типом, де внутрішній двір виступає центральним ядром, в якому розгортається весь сценарій по формуванню ландшафтного дизайну. На прикладі житлового кварталу «Respublika» у Києві реалізовано індивідуальний підхід для вирішення ландшафтного простору: зелені островки, що зроблені геопластикою рельєфу, виділяють окремі функціональні зони для різних типів майданчиків (Рис. 1). Як і в інших сучасних проєктах житлових комплексів, в «Respublika» реалізована концепція житлових дворів без автомобільних парковок, що також відповідає вимогам сучасних нормативів по плануванню та забудові житлових територій.

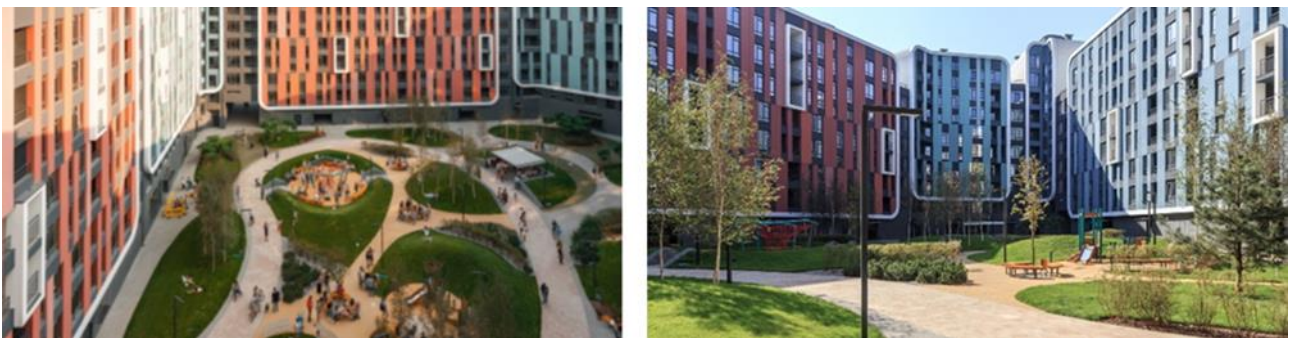

Рис. 1. Житловий квартал «Respublika», Україна, Київ [4]

Групова житлова забудова – вид, який виступає більш ускладненою версією периметральної забудови та формує напівзамкнені внутрішні дворові простори. Житлові будинки при такій забудові формуються в вигляді різноманітних геометричних фігур, в

результаті чого утворюється прибудинкова територія різної конфігурації. Здебільшого, груповий вид забудови створює самостійний ансамбль в межах житлового кварталу.

На прикладі житлового кварталу «Файна Таун», що також побудовано у Києві, спостерігається формування загальної ландшафтно-рекреаційної території, яка об'єднує декілька груп будинків та ніби рівномірно перетікає від одного житлового двору до іншого (Рис. 2). В житловому середовищі реалізована ідея «відкритого кварталу» – створення доступного простору через внутрішні дворики та відступи між будівлями, які не відокремлені від громадської вулиці, а поступово зливаються в єдину мережу.

Рис. 2. Житловий квартал «Файна таун», Україна, Київ [5]

На прикладі житлового кварталу Issy Coeur de Ville реалізовано ідею «чверть годинного міста» (Рис. 3). Цей житловий осередок поєднує в собі декілька різних функцій, де ключовим аспектом є створення комфортного міського середовища. В структурі цього кварталу архітектура та ландшафт створюють єдине ціле. Центральна зелена смуга, що проходить через весь квартал слугує активним громадським простором, де на рівні перших поверхів розмістилися різні комерційні приміщення. Кожен з житлових блоків примикає до центрального променаду. Зелені насадження заповнюють не тільки загальну пішохідну зону, а й розтікаються між всіма житловими будинками. В ландшафтному просторі кварталу авторами реалізовано ідею «лісистій долини», в якій заплановано висадку 144 великих дерев різних порід, а велика кількість кущів доповнює композицію в якості «підліску» [6].

Рис. 3. Житловий квартал «Issy Coeur de Ville», Issy-les-Moulineaux, Франція [7]

Сітчастий вид забудови формується на основі геометричної сітки різної конфігурації (прямокутної, трикутної, багатокутної). Для її побудови можуть бути використані багатоквартирні житлові будинки будь-якого типу: блоковані, секційні, коридорні, галерейні або змішаного типу. Внутрішні двори в такому випадку служать рекреацією для певної групи блоків. Сучасним прикладом сітчастої забудови служить проєкт розроблений для дослідницького кампусу Huanggang на місці нинішнього порту. Планувальна структура забудови базується на сітці, яка утворює дворовий простір. З кожного двору є доступ до різних по функції приміщень: житлові квартири, дослідницькі лабораторії, магазини, бари та ресторани. По суті, дворовий простір виступає елементом громадської активності в кампусі, а зручна мережа пішохідних зв'язків гармонійно поєднує всю територію забудови. Сітчаста структура забудови урізноманітнюється поєднанням житлових блоків на різних рівнях. Пористість кампусу створює безперервний громадський простір, який пронизує територію, пов'язуючи внутрішні двори між собою. Ці простори добре з'єднані доріжками для пішоходів і велосипедистів. Кожен внутрішній двір має власну ідентичність: павільйони, місця для відпочинку та громадських заходів, ретельно підібрані рослинні композиції та штучні водойми [8].

Рис. 4. Проектна пропозиція багатофункціональної забудови «Huanggang Grid», Шеньчжень, Китай [8]

Ландшафтний дизайн житлових дворів необхідно влаштовувати з урахуванням функціонального призначення кожного з розміщених елементів середовища. Це стосується як типових елементів обладнання, так і малих архітектурних форм індивідуального дизайну. Житлова забудова може бути формально заповнена ними відповідно нормативним вимогам, а може бути концептуально продуманою, формуючи художньо-естетичне та функціональне середовище. Наприклад, дитячі майданчики, які є одним з видів малих архітектурних форм, повинні відповідати сучасним вимогам та сприяти гармонійному розвитку дитини. До них

відносяться як спортивні майданчики, так і спеціально облаштовані для дітей з особливими потребами, інтерактивні майданчики тощо [9].

Елементи ландшафтного дизайну у житловій забудові мають виконувати як утилітарну, так і естетичну роль:

- малі архітектурні форми (МАФ) – невід’ємна складова будь-якого житлового двору. Вони розміщуються у зоні тихого відпочинку (місця для сидіння, альтанки), на дитячих майданчиках та в активних зонах відпочинку дорослого населення. До них також відносяться прилади штучного освітлення та урни. Тобто, всі види МАФ як декоративні, так і утилітарні є складовими предметно-просторового середовища прибудинкової території;

- озеленення має важливе значення як для створення кліматичних та екологічних умов, так і для формування якісного дизайну середовища.

Згідно ДБН Б.2.2-12:2019 "Планування і забудова територій", відсоток житлової забудови напряму залежить від поверховості і є дуже важливим фактором, який регулює площу відкритих просторів між забудовою. Це напряму впливає на комфорт середовища і підвищує можливості рівня озеленення ділянок;

- геопластика рельєфу не виступає обов’язковим елементом простору двору. Але у сучасних житлових комплексах, над відкритим простором яких архітектори працюють з самого початку, ставлячи задачу – отримати оригінальний індивідуальний об’єкт, такі елементи ландшафтного дизайну стають акцентним компонентом середовища з функціональним та декоративним значенням. Також форми геопластики працюють в комплексі з іншими зонами прибудинкової території.

Проектуючи відкриті простори житлових територій необхідно враховувати те, що вони мають відповідати загальному архітектурному контексту, мати чітке функціональне зонування, бути комфортними та доступними для всіх верст населення [3, С. 275].

Простір між житловими будинками повинен бути функціональним, тобто постійно взаємодіяти з мешканцями. Він може бути як позитивним, так і негативним утворенням. Позитивно простір сприймається тоді, коли сформований геометрично, а територія має чіткі межі і цілісне сприйняття. Простір житлового середовища повинен в деякій мірі бути огороженим. Цього можна досягнути за рахунок форми оточуючої забудови, організацією пішохідно-транспортних шляхів, озелененням тощо [10].

Висновки. Розробка якісного ландшафтного дизайну у житловій забудові сприяє формуванню комфортного та естетичного середовища. Завдяки комплексному підходу до проектування можливо сформувати єдине функціональне поле та композиційну цілісність для житлових будинків і відкритих просторів.

Архітектурно-планувальна структура забудови впливає на прийоми ландшафтного дизайну, які застосовуються в межах житлового двору. У сучасній житловій забудові найчастіше застосовуються такі елементи ландшафтного дизайну як:

- утилітарні та розважально-спортивні, рідше декоративні малі архітектурні форми;
- озеленення в вигляді газонів, квіткових клумб та посадок різних типів дерев;
- геопластика рельєфу з функціональним та декоративним призначенням, яка зручно сполучається як з різним типом зелених насаджень, так і з малими архітектурними формами, особливо для облаштування дитячих майданчиків.

Основні прийоми та елементи ландшафтного дизайну повинні стати невід’ємною складовою при проектуванні багатоквартирної житлової забудови.

Література

[1] Ландшафтна архітектура в умовах урбанізації: навчальний посібник / І.В. Ладигіна, Н.Г. Дубіна. Харків: ХНУБА. Видавець О.А. Мирошніченко, 2019. 192 с.

[2] Ладигіна І. В., Дубіна Н. Г. Тенденції формування ландшафтно-архітектурної в сучасних умовах. Науковий вісник будівництва. 2018. Том 91 № 1. С. 21-28.

- [3] Основи дизайну архітектурного середовища: Підручник / Тімохін В. О., Шебек Н. М., Малік Т. В. та ін. К.: КНУБА, 2010. 400 с.
- [4] Archimatika . Житловий комплекс «Respublika». [Електронний ресурс]. Доступно: https://archimatika.com/projects/rc_respublika (дата звернення: 9.10.2024)
- [5] Файна Таун. Живий квартал.. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://faynatown.com.ua/main> (дата звернення: 9.10.2024)
- [6] Archistorm. Réalisation. Issy Coeur de Ville, Issy-les- Moulinaux, Altarea, Valode & Pistre. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.archdaily.com/992253/issy-coeur-de-ville-apartments-valode-and-pistre> (дата звернення: 7.10.2024)
- [7] Issy Coeur de Ville Apartments / Valode & Pistre [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.archdaily.com/992253/issy-coeur-de-ville-apartments-valode-and-pistre> (дата звернення: 7.10.2024)
- [8] MVRDV. Huanggang Grid. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.mvrdv.com/projects/446/huanggang-grid/> (дата звернення: 9.10.2024)
- [9] Ладигіна І. В., Руденко А.О. Особливості дизайну дитячих ігрових майданчиків в структурі житлових комплексів. Науковий вісник будівництва. 2024. № 110. С. 10-16.
- [10] Александер К. Мова шаблонів / К. Александер. Д.: Книжкова літера. 2018. 624 с.

References

- [1] Landshaftna arkhitektura v umovakh urbanizatsii: navchalnyi posibnyk / I.V. Ladyhina, N.H. Dubina. Kharkiv: KhNUBA. Vydavets O.A. Myroshnychenko, 2019.192 s.
- [2] Ladyhina I. V., Dubina N. H. Tendentsii formuvannia landshaftnoi arkhitektury v suchasnykh umovakh. Naukovyi visnyk budivnytstva. 2018. Tom 91 № 1. С. 21-28.
- [3] Osnovy dyzainu arkhitekturnoho seredovyscha: Pidruchnyk / Timokhin V. O., Shebek N. M., Malik T. V. ta in. K.: KNUBA, 2010. 400 s.
- [4] Archimatika . Zhytlovyi kompleks «Respublika». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: https://archimatika.com/projects/rc_respublika (data zvernennia: 9.10.2024)
- [5] Faina taun. Zhyvyi kvartal. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://faynatown.com.ua/main> (data zvernennia: 9.10.2024)
- [6] Archistorm. Réalisation. Issy Coeur de Ville, Issy-les- Moulinaux, Altarea, Valode & Pistre [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://www.archdaily.com/992253/issy-coeur-de-ville-apartments-valode-and-pistre> (data zvernennia: 7.10.2024)
- [7] Issy Coeur de Ville Apartments / Valode & Pistre [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://www.archdaily.com/992253/issy-coeur-de-ville-apartments-valode-and-pistre> (data zvernennia: 7.10.2024)
- [8] MVRDV. Huanggang Grid. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://www.mvrdv.com/projects/446/huanggang-grid/> (data zvernennia: 9.10.2024)
- [9] Ladyhina I. V., Rudenko A.O. Osoblyvosti dyzainu dytiachykh ihrovykh maidanchykyv v strukturi zhytlovykh kompleksiv. Naukovyi visnyk budivnytstva. 2024. № 110. С. 10-16.
- [10] Aleksander K. Mova shabloniv / K. Aleksander. D.: Knyzhkova litera. 2018. 624 s.

LANDSCAPE DESIGN IN THE STRUCTURE OF MULTI-APARTMENT RESIDENTIAL DEVELOPMENT

Vakhnichenko O. V.,

Candidate of Architecture, Associate Professor,
vahnichenko@odaba.edu.ua, ORCID: 0000-0002-1244-8852

Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture

Abstract. The article examines the peculiarities of landscape design formation in the modern residential environment. The interrelation of architectural and landscape planning of residential development and individual elements of landscape design is revealed. Landscape zones in the structure of residential development are considered as structuring elements in the system of open spaces. It is noted that the comfort of the living environment is formed through a complex approach to design, where the residential yard and open space create a single functional field and compositional integrity. The article discusses the domestic and foreign experience of designing landscape spaces in residential quarters.

Modern apartment buildings are characterised by a special individual approach to shaping the environment. This research addresses the issue of creating a comfortable living environment by method of landscape design. The purpose of the research is to identify the relationship between the planning characteristics of the living environment and landscape space, and to identify modern approaches to the design of open spaces around buildings.

The planning organisation of residential development will influence the use of landscape design techniques and reveal the characteristics of the environment in different ways. The landscape design of residential courtyards should be arranged taking into account the functional purpose of each of the placed elements of the environment. Landscape design should become an integral part of the design of multi-apartment residential development. The development of high-quality landscape design in residential development contributes to the formation of a comfortable and aesthetic environment.

Keywords: landscape design, environment, types of development, small architectural forms, landscaping, geoplastics, residential area.